

.....
TOKOVI
.....

Dragoljub Jovanović

**JA VAM PRIZNAJEM PRAVO DA ME VIŠE U
SVOME DRUŠTVU NE DRŽITE**

Jovanovićev govor "O slobodi od straha" u Narodnoj Skupštini FNRJ bio je, bez sumnje, snažan udarac u lice komunistima. Napad bez presedana na njihovu "diktaturu proleterijata", utoliko jači pošto je bio samo verbalni. Partijski forumi su bili u alarmantnom stanju, spremni za konačni obračun sa "izdajnikom". Već sutradan po održanom govoru, mandatni odbor Skupštine Srbije (čiji je takođe bio član) dao je predlog Skupštini Srbije da Jovanovića isključi iz svojih redova. Dvadeset drugog jula 1946. godine, posle petnaestomesečne pauze, zasedala je Narodna Skupština Srbije, sa jednom jedinom tačkom dnevnog reda: oduzimanje mandata narodnom poslaniku Dragoljubu Jovanoviću. Za oduzimanje mandata profesoru Jovanoviću glasala je većina poslanika. Protiv je bilo sedam, među njima i republikanci dr Jaše Prodanovića, uzdržali su se socijaldemokrati i poslanik Zemljoradničke stranke Miloš Moskovljević. Na drugoj strani, neki od najbližih saboraca dr Jovanovića iz Zemljoradničke stranke bili su među najgrlatijim pobornicima njegovog isključenja. Oduzimanju mandata prethodila je žučna rasprava. Mnogi poslanici nisu dozvoljavali da se "okrivljeni" obrati Skupštini. Profesor Jovanović je ipak uspeo da se izbori za obraćanje svojim kolegama.

* * *

(Velika graja u Skupštini)

U srednjem veku postojala je inkvizicija. Ona je ljude osuđivala na razne muke i na smrt. Neki su bili spaljivani živi. Ali je pre osude svaki optuženi imao pravo da se brani. Ako ova Skupština hoće da bude gora od srednjovekovne inkvizicije, ja ću se povući i neću govoriti. *(Graja se stišava)* U naše vreme sudi se poznatim i utvrđenim ratnim zločincima. Svima njima data je mogućnost da se brane. U Nirnbergu se neprestano sudi Geringu i drugim najvećim ratnim zločincima. Ako ova Skupština nalazi da sam ja veći krivac od Geringa, neka to kaže i ja ću odustati od reči! *(pojedinci dobacuju ali većina čuti i sluša)*

Čuli ste iz zapisnika sa prošle sednice da se ova Skupština nije nikako sastala od 9. aprila 1945. godine. Punih petnaest i po meseca ona nije zasedala. Kad se sastala, bilo je za očekivati da će predsednik Vlade dati ekspoze o spoljnoj i unutrašnjoj politici, naročito o privrednom stanju Srbije, koja je najveća republika u Jugoslaviji. Mesto toga, dolazi predlog da se oduzme mandat jednom narodnom poslaniku. Meni do toga mandata nije stalo. Ja ga nisam tražio niti me narod ovamo poslao. Mene su uveli u ovu Skupštinu najviši faktori u ovoj državi, naročito drugovi iz Izvršnog odbora Narodnog fronta. To su oni isti koji su tražili da ja i moji prijatelji formalno uđemo u Narodnooslobodilački front. Ja sam smatrao da se već nalazim u narodnom frontu, i to ne samo od 22. juna 1941. nego od 13. juna 1936, kada je u Beogradu, i to baš u mojoj kući, stvaran Narodni front. Oni su nalazili da je moje formalno prisustvo bilo potrebno i ja sam pristao da uđem i u Front i u Izvršni odbor Fronta i u Narodnu skupštinu. Danas ti isti faktori traže da ja budem izbačen. Zašto? – Zato što sam u Ustavotvornom odboru i u Narodnoj skupštini Jugoslavije zauzeo izvestan stav i održao govor povodom nekih zakona. U obrazloženju mandatnog odbora navedeno je nekoliko rečenica iz tih mojih govora. To su iskidane rečenice ali one su tačno navedene i ja ne povlačim nijedne reči od onoga što sam kazao.

Ja sam u debati o spoljnoj politici odista apelovao na Sovjetski Savez da se ovde ne obraća samo jednoj partiji nego na ceo narod. Apelovao sam na toga našeg najmoćnijeg i najboljeg saveznika da svoj durbin ne upravlja samo na jednu stranu već na sve strane naše zemlje. U tom smislu ja sam u nekoliko mahova govorio i o sovjetskom ambasadoru. U tome nema nikakve uvrede a još manje klevete za Sovjetski Savez. U svome govoru ja sam nešto teže kazao našim zapadnim saveznicima. Rekao sam da smo mi punoletan narod i neka se oni ne mešaju u naše unutrašnje poslove, njih ćemo sami urediti.

Tačno je, isto tako, da sam povodom Zakona o zadrugama tražio od Narodne Skupštine FNRJ da taj tako važan zakon ne donosimo na brzinu i da ga ne donosimo dok o njemu ne stignu da kažu svoju reč sami seljaci. Oni to ne mogu učiniti u doba žetve i vršidbe. Dali smo im priliku da diskutuju o Ustavu. Dajmo im prilike da diskutuju o svome zakonu! Ono što je Ustav za celu državu, to je Zakon o zadrugama za zemljoradnike.

Tačno je i ono što je navedeno iz moga govora o javnom tužilaštvu. Ja sam rekao da su u našoj zemlji svi javni tužioci članovi Komunističke partije. (*Povici: "Nije istina!"*) Dok sam ja govorio bio je prisutan i odgovarao mi je javni tužilac za Srbiju Miloš Minić¹. On moje tvrđenje ni-

1 Komunistički funkcioner. Bio tužilac u procesu protiv Draže Mihailovića. Od 1987. godine do 2003. godine bio advokat u Beogradu.

je opovrgao nego je istakao da su komunisti zaslužni. (*Uzvici: "Vi napadate najbolje sinove našeg naroda!"*) Rekao sam isto tako, i pri tome ostajem, da ovakvo Javno tužilaštvo kakvo organizuje pomenuti zakon omogućava i oličava diktaturu jedne partije!

Ova Skupština nije izabrana od naroda. (*Burni protesti na klupama ispod galerije: "Vi klevetate Narodnu Skupštinu! Na sud!"*) Ova Skupština, ponavljam, nije izabrana od naroda. Ni ja nisam izabran! Vi ste me primili jednoga dana u svoje društvo. Ja vam priznajem pravo da me više u svome društvu ne držite. Ali smatram da ćete time više izgubiti vi nego ja. (*Graja, povici, galama*).

— — —

Jovanović je istog dana isključen iz skupštine Srbije. Potom mu je oduzet mandat i u skupštini FNRJ. Trideset prvog jula 1946. godine odlukom Saveta Pravnog fakulteta u Beogradu odstranjen je i sa fakulteta. Drugi put u svojoj naučničkoj karijeri. Posle godinu dana strašnog šikaniranja uhapšen je u leto 1947. godine. U prvom montiranom političkom procesu oktobra 1947. godine osuđen je na devet godina robije i pet godina gubitka građanskih prava, kao neprijatelj države i naroda.

Izvor: Dragoljub Jovanović, *Sloboda od straha*, priredili dr Nadežda Jovanović i dr Božidar Jakšić, INIS, Beograd, 1991, str. 472-473.

Komentari preuzeti iz knjige Dejana Milića, *Srpski politički govor modernog doba*, "Sl. glasnik RS", 2006.

Branko Popović – *Plakat u boji za list “Pijemont”*